

Turun yliopiston kasvikokoelmat ovat edistäneet tiedettä jo sadan vuoden ajan

ALIO

Samuli Lehtonen
Sanna Huttunen

Kouluherbaarion kerääminen oli vanhemmille sukupolville tuttua puuhaa. Pitkän tauon jälkeen kouluissa kerätään jälleen kasveja, tosin useimmiten digitaalisesti. Tarkoitus on opettaa lajintuntemusta ja sitä kautta ehkäistä luonnosta vieraantumista.

Luonnontuntemuksen ja sivistyksen edistäminen olivat perusteluja myös 1800-luvulla, jolloin kasvien kerääminen kouluissa alkoi. Taus-talla vaikutti ruotsalaisen **Carl von Linnén** ja hänen oppilaidensa, kuten Turun Akatemian professorin **Pehr Kalmin**, kannattama hyötyoppi. Siinä ajatuksena oli kehittää omavaraisuutta käyttämällä oman maan antimia esimerkiksi lääke- ja väriaineina.

Vaikka Kalmin yritys tuottaa

silkkiä Hirvensalossa epäonnistui, edesauttoi kasvitiede Suomen vaurastumista. Metsien aluskasvillisuuteen perustuvalla suomalaisella metsätyypiluokittelulla oli valtava merkitys kotimaisen metsätalouden nousulle.

Kasvitiedettä pidettiin niin tärkeänä, että kouluissakin piti kerätä kasveja. Luonnontieteellisiä kokoelmia pidettiin myös välttämättömänä osana vuosisata sitten perustettua Turun yliopistoa. Kokoelmien pesämunaksi ostettiin maailmankuulun suomalaisen jäkälätutkija **Edvard Vainion** ainutlaatuinen kokoelma, joka syksyllä 1922 siirrettiin Turkuun, Phoenixin talon ylimpään kerrokseen.

Tämän jälkeen kasvimuseolle alkoi virrata näytteitä lahjoituksina, tutkijoiden ja opiskelijoiden kerääminä sekä vaihtona maailman muiden kasvimuseoiden kanssa. Yksi ensimmäisiä lahjoituksia oli Kajaanin kaupungilta saatu kulttuurihistoriallisesti arvokas **Elias Lönnrotin** kasvikokoelma.

Hyödyllisiä kokoelmia ei kuiten-

kaan luoda hetkessä. Turun yliopistoa perustettaessa professori **J. I. Liro** totesikin, että ”onnellisimmassa tapauksessa tarvitaan vuosisata ennen kuin yliopiston kasvitieteelliset kokoelmat ovat sellaisessa kunnossa, että voidaan ajatella niiden jotenkuten vastaavan tieteen kohtuullisia vaatimuksia”.

Nyt kasvimuseon kokoelmissa on reilusti yli miljoona näytettä. Museolla on laajan kotimaisten kasvien kokoelman lisäksi mittava sienikokoelma ja Suomen ainoa tieteellisesti ylläpidetty arkeobotaaninen kokoelma, joka mahdollistaa historian tutkimisen muinaisten kasvijäänteiden avulla – kuten äskettäin Turun Katedraalikulun kaivauksissa.

Ulkomaisten kokoelmien arvokaimpia osia ovat Edvard Vainion trooppisten jäkäläkokoelmien ohella laaja 1970-luvulla Iranista kerätty kasvikokoelma sekä Amazonian alueen kasvikokoelma. Turkulainen tutkimus onkin paljastanut viime vuosina kymmeniä tieteelle aiemmin tuntemattomia amazonialaisia kasvilajeja.

Myös Suomessa on vielä paljon tuntematonta. Viime vuonna kasvimuseolla kuvattiin tieteelle uusi helttasienilaji Ruissalosta, ja aiemmin tuntemattomia lajeja löydetään jatkuvasti museon perinteisiin tutkimuskohteisiin kuuluvista mikrosienistä. Kasvimuseon kokoelmat ovat osa maailmanlaajuisista luonnontieteellisten kokoelmien verkostoa, johon tallennettu aineisto luo pohjan luonnon monimuotoisuuden tutkimukselle.

Kasvimuseon kokoelmat palvelevat nyt sekä tiedettä että yhteiskuntaa. Sadan vuoden työn tuloksena on mittaamattoman arvokas biopankki. Siihen tallennettuja näytteitä käytetään tutkimuksiin, joita niiden kerääjät eivät voineet edes kuvitella: esimerkiksi Vainion 1800-luvulla keräämistä näytteistä on eristetty dna:ta.

Museon näytteitä käytetään nyt myös tietopankkina luonnossa tapahtuvien muutosten seurannassa. Kokoelmissa oleva tieto on ensiarvoisen tärkeää, kun esimerkiksi Suomessa esiintyvien lajien tilaa

selvitetään lajien uhanalaisuusarviointien yhteydessä.

Kokoelmanäytteet ovat paitsi todiste lajihavainnoista myös apuna lajien opiskelussa ja tunnistamisessa – monia harvinaisia sammalia, sieniä ja jäkäliä ei ole mahdollista tunnistaa ilman museonäytteisiin vertaamista.

Kokoelmatietojen hyödyntäminen edellyttää kuitenkin nykyään parempaa aineistonhallintaa kuin sata vuotta sitten. Tätä varten kokoelmien aineistoja digitoidaan avoimiin tietokantoihin.

Yli miljoonan näytteen digitointi on museon rajallisilla resursseilla kuitenkin valtava työ. Silti digitointi ja kasvien kerääminen jatkuvat yhä, sillä kokoelmien hyödyn tulvaisuudessa takaa niiden ajallinen jatkuvuus. Maailma muuttuu ja kasvillisuus siinä ohessa, kuten Turussa leviävä misteli osoittaa. Kasvimuseoon sadan vuoden aikana karttuneet kokoelmat ovat tärkeä todiste näistä muutoksista.

Kirjoittajat ovat Turun yliopiston kasvimuseon tutkijoita.